

Borowski, Jerzy

Grób Balbiny ze Smosarskich Smoleńskiej na cmentarzu parafialnym w Uniecku

Nasze Korzenie 4, 125-126

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jerzy Borowski

Grób Balbiny ze Smosarskich Smoleńskiej na cmentarzu parafialnym w Uniecku

Zwiedzając cmentarz parafialny w Uniecku, gm. Raciąż, pow. płoński, napotkamy niepozorną, leżącą równo z poziomem ziemi, płytę nagrobną w kształcie szlacheckiej tarczy herbowej z napisem: „Ś. P. Balbina ze Smosarskich Smoleńska *1812 †1901. Cześć jej pamięci!“. Okazuje się, że spoczywa tu matka znanego historyka z przełomu XIX i XX wieku, Mazowszanina, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Władysława Smoleńskiego (1851-1926).

Kilka lat temu wpadł mi w ręce artykuł prof. Andrzeja Chodubskiego z Gdańska (który, jak sam zaznaczył, jest spokrewniony z rodziną Smoleńskich), zamieszczony w „Notatkach Płockich”¹. Po jego lekturze skojarzyłem informacje o Balbinie ze Smosarskich Smoleńskiej z tablicą nagrobną na unieckim cmentarzu. Podane poniżej dane, w formie skróconej, pochodzą głównie z tego artykułu.

Ojciec Władysława, Józef Smoleński herbu Zagłoba (1809-1858), mieszkał we wsi Grabienice Małe koło Niedzborza (obecnie gm. Strzegowo, pow. mławski). Pochodził z dość licznej w tamtych stronach drobnej szlachty. Matka przyszłego historyka, Balbina ze Smosarskich, pochodziła ze wsi Kuskowo-Glinki koło Strzegowa. Józef i Balbina Smoleńscy mieli sześciu synów i dwie córki: Macieja, Juliana, Zuzannę, Mariana, Władysława, Wincentego, Julię i Stanisława.

Najbardziej znaną postacią z grona tego liczego rodzeństwa był Władysław Smoleński. Naukę pobierał w Lipnie i w gimnazjach: w Mławie (skasowane po Powstaniu Styczniowym), Płocku (Gimnazjum Gubernialne, obecna Małachowianka) i Warszawie (II Gimnazjum Męskie). W 1870 roku rozpoczął studia lekarskie, ale wkrótce przeniósł się na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, który ukończył w 1874 roku. Po studiach pracował w Prokuratorii Skarbu i jako nauczyciel historii w szkołach prywatnych, zwłaszcza na pensjach żeńskich. Jako historyk zajmował się dziejami Polski w XVIII wieku, a szczególnie czasami panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764-1795). Drugim ważnym kierunkiem jego badań historycznych były dzieje Mazowsza i szlachty mazowieckiej. Był cenionym bibliofilem. Swój księgozbiór, liczący ok. 2500 książek, przekazał Towarzystwu Naukowemu Płockiemu. Od 1918 roku pracował na Uniwersytecie Warszawskim. Zmarł w 1926 roku. Pochowany jest na Cmentarzu Powązkowskim. Na jego nagrobku umieszczono napis: *Uczył prawdy, podtrzymywał ducha miłości Polski, budził wiarę w niepodległość Ojczyzny, piórem, słowem, poświęceniem.*

A oto najważniejsze dane biograficzne dotyczące pozostałego rodzeństwa Władysława Smoleńskiego:

- Maciej (1832-1899) był księdzem w Lipnie i kilku okolicznych parafiach. Na skutek oskarżeń o sprzyjanie Powstaniu Styczniowemu, w 1866 został przeniesiony do klasztoru w pobliskich Oborach. Później wyjechał do Czech. Po kilku latach powrócił, lecz do Galicji. Zmarł w Krakowie.
- Julian (1834-1909) był także księdzem, między innymi wikariuszem po swym bracie Macieju w Lipnie. Za działalność przed Powstaniem Styczniowym został na krótko w 1862 roku zesłany na Syberię. Po powrocie do kraju pracował w parafiach Lubowidz, Joniec, Myszyniec, Drobin i Mochowo. Pochowano go w Płocku.
- Zuzanna (1841-1919) wyszła za mąż za Pawła Rachockiego z Giżyńka (w okolicach Strzegowa). Z akt stanu cywilnego parafii Unieck² wynika, że małżonkowie mieszkali we wsi drobnoszlacheckiej Gutkowo-Fije, należącej do parafii Unieck. Zuzanna miała córkę Helenę. Zmarła w Zielone Świątki w 1919 roku. Pochowana została na cmentarzu w Uniecku.
- Marian (1843-1905) po śmierci ojca zajął się, wraz z matką, prowadzeniem majątku ziemskiego w Grabienicach. W 1872 roku sprzedał go i przeniósł się do majątku Pniewo koło Drobin. Pochowany jest w Bodzentynie koło Kielc.
- Wincenty (1846-1929) po ukończeniu Gimnazjum Gubernialnego w Płocku studiował prawo w Szkole Głównej

1. A. Chodubski, *O rodzinie Smoleńskich z Grabienic Małych*, „Notatki Płockie” 1994, nr 3/160, s. 27-32. O Władysławie Smoleńskim zob.: M. Wierzbicka, *Władysław Smoleński*, Warszawa 1980.

2. Archiwum m.st. Warszawy, Oddział w Mławie, Akta stanu cywilnego parafii Unieck, nr 6 z 1901 r.

Warszawskiej. Pracował w Chęcinach koło Kielc i w Turku. Po rezygnacji z pracy założył w Warszawie lombard i zajmował się parcelacją majątków ziemskich.

- Julia (1848-1879) uczyła się w rodzinnym domu. Wyszła za mąż za Franciszka Kołakowskiego z Obiedzina pod Ciechanowem. Zmarła w Poczerninie koło Płońska. Pochowano ją na cmentarzu w Krysku.

- Stanisław (1853-1889) studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim (w 1878 r. uzyskał doktorat). Był specjalistą od hydroterapii i balneologii. Pracował w Krakowie i sanatoriach w Jaworzu koło Bielska-Białej i Szczawnicy. Wykładał także na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pochowany został w Krakowie.

Przez dłuższy czas zagadką dla mnie było, dlaczego Balbina Smoleńska została pochowana na cmentarzu w Uniecku? Odpowiedź chciałem znaleźć w aktach zgonu parafii Unieck z 1901 roku. Okazało się jednak, że nie ma ich ani w archiwum parafii św. Jakuba w Uniecku, ani w Archiwum Diecezjalnym w Płocku (są kompletne, z wyjątkiem tego właśnie roku). Dopiero po pewnym czasie ustaliłem, że interesujące mnie akta zgonu z 1901 roku znajdują się w Archiwum m.st. Warszawy, Oddział w Mławie. Z tych akt³ wynika, że Balbina ze Smosarskich Smoleńska, po sprzedaży przez syna Mariana majątku w Grabieniach, zamieszkała u córki Zuzanny w Gutkowie-Fijach i tam dożyła swoich dni. Zmarła 24 stycznia 1901 roku w wieku 89 lat. ■

3. Tamże.

TABLICA NAGROBNA
BALBINY ZE SMOSARSKICH
SMOLEŃSKIEJ
NA CMENTARZU W UNIECKU

GRÓB ZUZANNY I PAWŁA
RACHOCKICH
NA CMENTARZU W UNIECKU